

Delft, 12 juli 2009

Betreft: Ontwerp Ruimtelijke
Structuurvisie en PlanMER

AFGEVEN MET ONTVANGSTBEWIJS

Het college van Burgemeester en Wethouders
van Delft
Postbus 78
2600 ME Delft

Geacht college,

Onze reactie op uw ontwerp ruimtelijke structuurvisie en het daarbij behorende milieueffectrapport treft u hieronder aan. Deel 1 gaat in op de structuurvisie zelf en deel 2 op het Plan-MER. Daarna volgt nog een bijlage waarin wij in het kort schetsen wat de basis van de visie, nl. bevolkingsgroei en woningbouw, zo zwak maakt.

DEEL 1: kanttekeningen bij de structuurvisie

Op p. 11 opent de structuurvisie Delft 2030, de verbonden, dynamische en duurzame stad, met de platitude: "Delft is een stad met betekenis voor velen." Deze betrekkelijk lege zin is kenmerkend voor het verhullende jargon waarmee de notitie is verwoord. Al die dingen die versterkt moeten worden, het "toevoegen" van woningen, het "aanscherpen" van de groene kwaliteiten. Allemaal dooie mussen. Brrrr.

De brochure over de structuurvisie bevat vele illustraties, maar of Delft er op zijn voordeligst in naar voren komt is wat ons betreft de vraag.

Verbonden

Op veel plaatsen is de stad inderdaad niet verbonden, maar gebroken. Recente projecten versterken eerder dat beeld; ongenaakbare architectuur, grauw en beroofd van enig groen, wonderig en koud.

Beelden van die recente en o zo duurzame transformatie van het Zuidpoortgebied. Verdichting, inderdaad, maar meer nog verruwing, verrommeling en onverschilligheid in de openbare ruimte. In het Duurzaamheidsplan van de gemeente Delft (februari 2009) staat: "In 2030 is Delft een groene oase tussen de steden Rotterdam en Den Haag, waar mensen uit alle bevolkingsgroepen en inkomensklassen graag wonen en werken. (...) De veiligheid op straat is in alle opzichten toegenomen. Kinderen spelen weer op straat, er zijn veel natuurlijke speelomgevingen gecreëerd."

Dat die zwakte in de structuurvisie wordt onderkend, is op zichzelf een groot pluspunt. De projecten met dit thema juichen wij i.h.a. toe, zoals dat van de Spoorzone (al hebben we daar de structuurvisie al lang niet meer voor nodig), of de vermindering van de barrierewerking van de A13 waar het de verbinding van de stad met de Delftse Hout betreft.

Dynamisch

Het "dynamische" dat er in de stad zou moeten zijn, wordt daarentegen wel erg eenzijdig ingevuld. Het lijkt verdorie wel dat zich achter het rookgordijn van verbinden en van duurzaamheid een continue bouwput moet afspelen, een bouwput, waaraan de gemeentelijke organisatie tenminste nog wat kan verdienen via grond-vastgoedtransacties en OZB. Vandaar de nadruk op appartementenbouw (ook goed voor de makelaars want bewoners van appartementen verhuizen veel vaker!), het hoger willen bouwen dan 75 meter, en vandaar ook die schrale visie op het leven in de stad waar de inwoners fysiek en psychologisch op grote afstand van de openbare ruimte zullen worden opgeborgen. Het beter "verbinden" van de delen van de stad mag dan nastrevenswaard zijn, maar met dit doorknippen van de verbinding van de burger met de openbare ruimte wordt natuurlijk een andere, nog belangrijker barrière opgeworpen. Is dat de prijs die voor de "verbonden" stad moet worden betaald? Er is in ieder geval weinig dynamisch aan dit starre vastgoedideaal.

Dit is misschien wel de grote ontgoocheling van de structuurvisie: de burger lijkt er voor de gemeente te zijn, waar de gemeente er voor de burger behoort te zijn. Maar Delftse burgers zijn geen proefkonijnen voor bestuurders die alleen op de vastgoedexploitatie letten en bouwkundigen die aan hun carrière timmeren.

Het doet ons ook denken aan David Christian's Maps of Time die ons eraan herinnert dat prestigieuze bouwprojecten van oudsher mede bedoeld om indruk te maken, om macht uit te stralen, en om te onderdrukken en uit te buiten.

Opnieuw verbonden

Het thema van de verbonden stad heeft de opstellers er verder niet toe kunnen brengen de omgeving van Delft in de beschouwingen te betrekken. (Het is een tekortkoming waarin Delft overigens niet uniek is, blijkens de score aan woningbouwplannen in Zuid-Holland die het Nirov een jaar geleden vond: 272.000 nieuwe woningen staan er in de plannen, een absurd aantal.) Er is een totaal gebrek aan belangstelling voor de omliggende gemeenten en wat men daar van plan is (het stadsgewestelijk functioneren heeft ook dat niet kunnen bewerkstelligen). En bij de bewieroking van de groene omgeving van de stad, ontbreekt juist weer een relativerende noot en het doorgronden van de wezenlijke betekenis ervan.

Dit navelstaren van gemeentebesturen is hetgeen de planologie in Nederland (en van de randstad in het bijzonder) zo hachelijk maakt. Het losser maken van de teugels door het Rijk (nota Ruimte: plaatselijk wat kan, op rijksniveau wat moet) onttaardt zo in een ieder-voor-zich houding van de gemeenten, die zich niet door wellicht betere plannen van de buurgemeenten de kaas van het brood willen laten eten. Afstemming en optimalisatie van wonen en werken qua plaats én qua kwaliteit is dan ook ver te zoeken. De portefeuillehouder Ruimtelijke Ordening van Haaglanden had er werk van kunnen maken.

Tekenend daarvoor is ook de volstrekte afwezigheid van een beschouwing over de inkomende en de uitgaande pendel. Het gaat over pakweg een 100.000 interlocale verkeersbewegingen per werkdag voor de werkzame Delvenaren en de in de stad werkende forensen, dat de opstellers kennelijk niet als een uitdaging zagen. Analyse van het vervoersgedrag en een mogelijk verschuiving in het gebruik van vervoersmiddelen is van eminent belang voor de beperking van de mobiliteit - en trouwens ook voor de woningmarkt.

Stad en land

Het verbonden zijn met de groene omgeving van de stad, die zo waardevol is en die het noodzakelijk maakt om de gehele "opgave" binnenstedelijk tot stand te brengen, roept misschien nog wel de grootste vraagtekens op. Mede door de ongeïnteresseerdheid van het Haaglandse stadsgewest is het open landschap tussen de steden en kernen van Haaglanden in

een jaar of 15 gedecimeerd en is een van de onaantrekkelijkste regio's van Nederland ontstaan. Gedeputeerde Dwarshuis bevestigde het onlangs in het kwartaalblad van Staatbosbeheer: de zuidvleugel van de Randstad heeft een tekort van 25000 ha groen, een oppervlak vergelijkbaar met dat van heel de gemeente Delft.

Ook de gemeente Delft heeft zich in het stadsgewestelijk bestuur tot op de dag van vandaag volkomen afzijdig gehouden als het ging om landschappelijke kwesties, zoals het aan elkaar klitten van de Haagse en Rotterdamse agglomeratie bij Pijnacker-Zuid en de zeer recente verrommeling langs de N470.

De structuurvisie is hier verder ook niet erg openhartig over. Deze beleidslijn - het beschermen van het "groene goud" - staat immers ook in het Regionaal Structuurplan Haaglanden, maar op die plaats wel met de uitdrukkelijke toevoeging dat het ook om het beschermen van de verglaasde landschappen van het West- en Oostland gaat. Omdat Delft links en rechts wordt ingeklemd door deze ecologische rampgebieden, moeten wij Delftenaren nog maar wat inschikken. Dat is de werkelijke balans. Het is niet fraai.

Recente verrommeling rond de zuidtak van de N470. Bij Delfgauw is het beeld nog onthutsender.

Maar bovenal verliest men uit het oog dat het groene landschap rondom Delft juist te verbrokken en te kleinschalig is om Delft tot een aantrekkelijke stad te maken. Ten opzichte van bijna alle Hollandse steden is de groene ruimte rond de stad vernipperd en klein, niet de vergelijking met gebieden als de Biesbosch, de Krimpenerwaard, de Hoekse Waard of de duinen ten noorden van Den Haag. Wat er nog is, in Midden-Delfland, of Biesland, moet koste wat kost verdedigd worden, maar die onvoordelige uitgangspositie voor de stad maakt ook dat groen en natuur *in* Delft in omvang belangrijk zal moeten toenemen, zonodig ten koste van bebouwing.¹ Het binnenstedelijk bijna plein- en parkloze Delft zal er dan echt dynamisch

¹ **Effect of exposure to natural environment on health inequalities: an observational population study**

The Lancet, Volume 372, Issue 9650, Pages 1655 - 1660, 8 November 2008

Findings: The association between income deprivation and mortality differed significantly across the groups of exposure to green space for mortality from all causes ($p < 0.0001$) and circulatory disease ($p = 0.0212$), but not from lung cancer or intentional self-harm. Health inequalities related to income deprivation in all-cause mortality and mortality from circulatory diseases were lower in populations living in the greenest areas. The incidence rate ratio (IRR) for all-cause mortality for the most income deprived quartile compared with the least deprived was 1.93 (95% CI 1.86—2.01) in the least green areas, whereas it was 1.43 (1.34—1.53) in the most green. For circulatory diseases, the IRR was 2.19 (2.04—2.34) in the least green areas and 1.54 (1.38—1.73) in the most green. There was no effect for causes of death unlikely to be affected by green space, such as lung cancer and intentional self-harm.

uit komen te zien, ook al is het de dynamiek van de ruimte en de natuur en niet die van de streepjespakken en vlotte gevlienderstrikte architectenpraat.

De verkleining en verrommeling van het landschap heeft ook zijn weerslag op de stadsnatuur. Uit het verslag 2008 van de Vogelwacht [p. 18]:

Een andere oorzaak van de achteruitgang (van gierzwaluwen, red.) is mogelijk het volgende. Delft is inmiddels en steeds meer een stad in een enorm grote bebouwde agglomeratie. Direct ten westen van Delft ligt de glazen stad 'het Westland', direct ten noorden zijn Rijswijk, Den Haag, Scheveningen, Voorburg en Leidschendam aan elkaar gegroeid en in het noordoosten is inmiddels Zoetermeer tegen Pijnacker en Nootdorp aangebouwd. Ten zuiden en oosten grenst Delft weliswaar nog wel aan het veenweidegebied van Midden-Delfland, maar nog geen tien (moet 4 zijn, red.) kilometer zuidelijker rijzen Rotterdam, Schiedam en Vlaardingen al weer op tegen de horizon. Hoewel Gierzwaluwen zeer mobiele vliegers zijn die voedsel tot ver buiten de koloniegebieden verzamelen, is het evident dat de ruime omgeving van Delft steeds minder geschikt is als foerageergebied voor de Gierzwaluw en daarmee ook steeds minder aantrekkelijk als broedgebied. Zeker in vergelijking met andere steden, zoals Haarlem, Gouda en Dordrecht, die nog wel grotendeels in een open en dus insektenrijke omgeving liggen. Dit verklaart mogelijk ook het gegeven dat het aantal Gierzwaluwen in Delft in de jaren zeventig (evenals Den Haag en Rotterdam) al veel lager werd ingeschat dan in een aantal andere steden in een "groenere" omgeving.

Bij het verbinden groene gordel (of wat daar voor door moet gaan) rond Delft wordt (op p. 85) de samenhang met Sion-'t Haantje verbeterd door "zorgvuldige inpassing van woningen en bedrijfterreinen in een groene omgeving". Of het ervan zal opknappen wagen we te betwijfelen.

Delft kan bij deze transformatie naar een gezonde (zou dat niet een beter uitgangspunt voor beleid zijn?), duurzame stad wel wat innovatiekracht (of toch liever vakmanschap) gebruiken, want naar ontwerp en beheer is de binnenstedelijke groene ruimte steeds meer ten prooi gevallen aan ontwerpers en beheerders die gespecialiseerd lijken in ongekend steriele openbare ruimtes waar flora en fauna niets te zoeken hebben. Hoezo, rust en natuur waar de structuurvisie van rept, in Poptahof, Mekelpark en die terreintjes met gekapte bomen waar kinderen tot voor kort speelden en boomhutten bouwden? Dat past niet in de Angelsakische grascultuur.

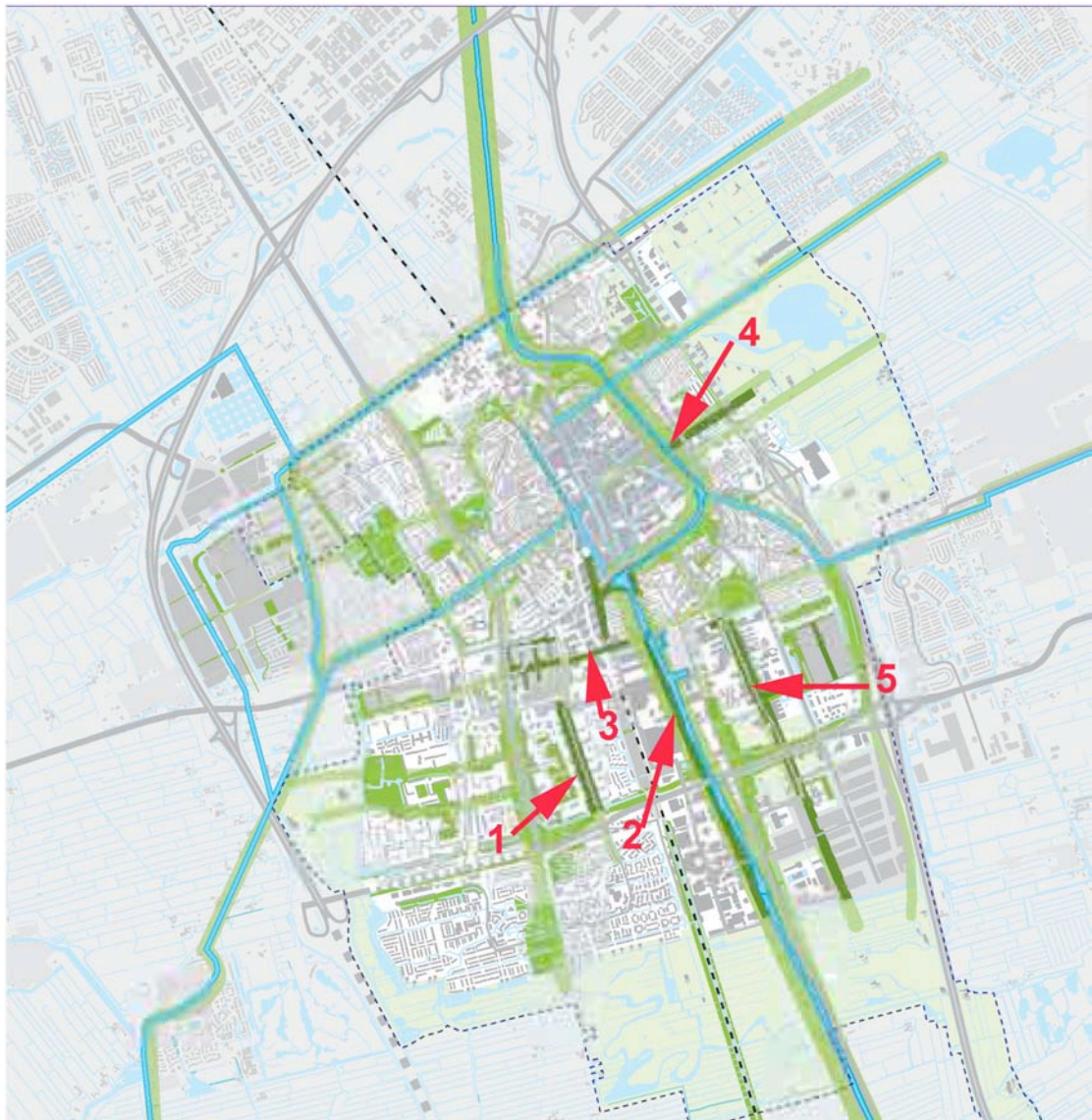
Plan voor waterrijk park, Masterplan Poptahof 2004, Rechts de steriele realisatie, nagenoeg zonder water, 2008.

Interpretation: Populations that are exposed to the greenest environments also have lowest levels of health inequality related to income deprivation. Physical environments that promote good health might be important to reduce socioeconomic health inequalities.

Mekelpark, stedelijk struikvrij groen, scherpe, hoge randen, gevaarlijk voor mens en dier.

Groene vingers

Onder dit hoofdje worden 14 projecten opgesomd die de omvang en kwaliteit van groen en natuur in de stad moeten verbeteren. Wij verwelkomen zulke initiatieven vanzelfsprekend, maar tekenen er op voorhand bij aan dat wat bij de gemeente Delft als "groen" wordt

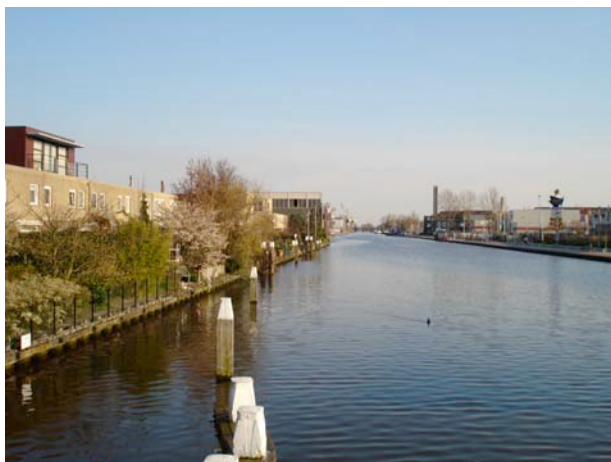
aangeduid en beheerd, zelden een adequate en aantrekkelijke inrichting en beheer kent. Ook de uiteenzetting op p. 55 ("Delft is vanouds met groene vingers in en door de stad verbonden met het omliggende landschap") is ahistorisch en eerder een beschrijving uit een reclamefolder dan de werkelijkheid. Door bovendien de historische linten met een brede groene strook op de kaart te zetten, suggereert de kaart ten onrechte dat het om functionerende ecologische verbindingen zou gaan.

Voorts behoort de structuurvisie een nauwkeurige opgave te bevatten welke ambities en reserveringen uit het Ecologieplan 2004-2015 in stand blijven en welke aantastingen worden gecompenseerd en waar.

We beperken ons voor dit moment tot 5 projecten.

1. De tot J.C. Bloempark te transformeren Voorhofdreef. Het sluit aan op een plan onzerzijds uit 1990 (<http://ind.data.delft.com/planVoorhof.html>) en is noodzakelijk om de dichtstbevolkte wijk van Delft meer groene ruimte te bieden.

2. Het plan voor een recreatieve route die (bijna) van de binnenstad naar het buitengebied voert is een aantrekkelijk idee. We vragen ons af of er voldoende ruimte voor kan worden gemaakt, waar de huidige functies (parkeren vrachtwagens, misschien ook aanleg vrachtschepen) en of er ook een ecologische functie aan kan worden gegeven.

3. Het maken van een groene verbinding tussen Popathof en Prins Bernhardlaan vloeit voort uit het Ecologieplan. Het nu versteende gebied is (zie foto) vergt een forse ingreep. Het is aan de gemeente om ta laten zien dat het een reëel voornemen is en geen loos gebaar.

4. Maria Duystlaan. Hier wordt een logische groene verbinding gedacht met de Delftse Hout. De geloofwaardigheid van dit plan is er niet op vooruitgegaan door bouwprojecten bij de Koepoortbrug, waar o.a. de anders door de stedenbouwers zo geliefde zichtlijnen zijn vergeten. Er groen kan deze verbinding alvast niet meer worden.

5. Het doortrekken van het Mekelpark via Technopolis naar Midden-Delfland moet niet voortborduren op het steriele concept van het Mekelpark.

We vatten ons oordeel over de Delftse structuurvisie tot slot in een aantal punten samen.

1. De Structuurvisie is sterk vanuit het management van de gemeentelijke organisatie opgezet, niet op het welzijn en leefomgeving van de Delftse burger. De gemeente maakt zijn rol als democratisch orgaan en bewaker van het algemeen belang, ondergeschikt aan die van belanghebbende bij bouwprojecten.
2. De waarschijnlijkheid van de bevolkingsgroei is gering; steden met overmatige dichtheden vertonen de tendens dat de inwoners elders een goed heenkomen zoeken, of zij vertonen matige tot slechte prestaties waar het gaat om welzijn, omgevingskwaliteit en economische vitaliteit.
3. De groei van inwoners en woningbestand wordt in het geheel niet onderbouwd. De cijfers hebben meer met een riskante gok dan met planning te maken.
4. De verslechtering van de leefomgeving door overmatige verdichting wordt gerechtvaardigd met argumenten van duurzaamheid en het sparen van het groene landschap. Die argumenten zijn op de keper beschouwd volkomen loos.

Het zal u duidelijk zijn dat wij de structuurvisie op enkele ondergeschikte punten na, op ecologische, milieukundige, demografische en stedenbouwkundige gronden verwerpen.

DEEL 2: kanttekeningen bij het PlanMER

In het PlanMER wordt een poging gedaan te onderzoeken of de 3 projecten (de bouw van woningen, de herstructurering van het bedrijventerrein Schieoevers en de herontwikkeling van de omgeving van Station Delft-Zuid) mogelijk belangrijke negatieve milieueffecten hebben. Deze opvatting van een planmer is wel erg zuinig, omdat het

- verzuimt licht te werpen op het verschil met bijvoorbeeld een meest milieuvriendelijk alternatief, waardoor geen positieve effecten van alternatieven aan het licht komen en de beweerde positieve effecten van de gekozen variant in een ander daglicht komen te staan;
- door het verenigen van wat aan milieueffecten aan wettelijke vereisten voldoet andere aspecten van duurzaamheid, zoals economische en demografische aspecten, buiten beeld blijven;

- de gemeente Delft in zijn duurzaamheidsplan suggereert verder te willen gaan dan wettelijke normen.

Bovendien worden milieueffecten die negatief zijn op sommige plaatsen als positief voorgesteld.

Bevolkingsgroei en duurzaamheid

De bevolkingsgroei die bestuurders en bouwers in Delft zo hijgerig nastreven, wordt niet gemotiveerd door overwegingen van duurzaamheid, al evenmin door demografische ontwikkelingen, maar door (overschatte) effecten van dit grotere inwonertal voor de gemeentelijke budgetten. Welzijn van de burgers en ruimtelijke kwaliteit van de stad spelen in de voluntaristische streven, gemotiveerd door prestigeoverwegingen, geen rol. Het concept van de compacte stad is op zichzelf waardevol, maar het is een optimum binnen een ecologisch kader. Het begrip zoals het door de vastgoedwereld is gekaapt, misbruikt het om het vastgoedrendement te verhogen.

Intermezzo: verdichting en bevolkingsgroei

De gemeente Delft heeft zich al evenzeer als bijvoorbeeld banken afhankelijk gemaakt van bouwprojecten. Opgestuwd door hypotheekrenteaftrek, lage rentes en aan slecht geïnformeerde burgers aangesmeerde roekeloze hypotheeken heeft de woningproductie in Nederland 15 jaar lang een omvang gekend die geen relatie had tot de werkelijke, koopkrachtige woningvraag. Delft probeert daar met verhoudingsgewijs grote programma's voor stedelijke vernieuwing een onevenredig deel in gehad, en probeert met een "inhaalslag" de verdienmachine nog wat harder te laten draaien.

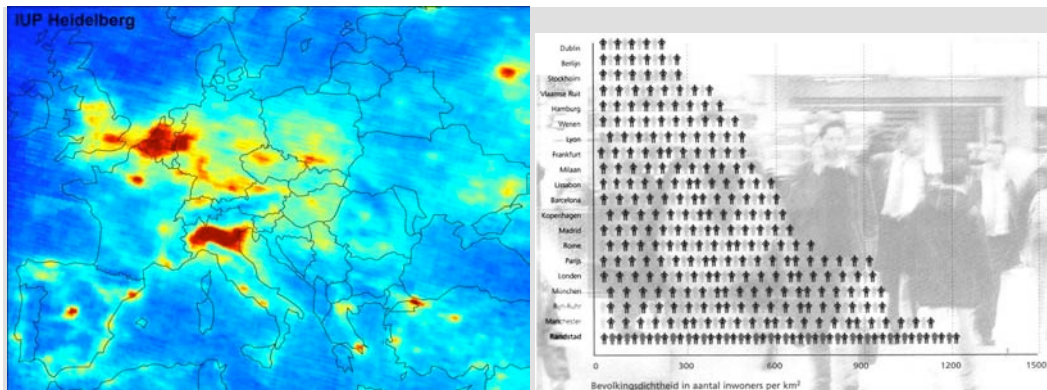
Aan dit gokspel heeft de landelijke en lokale politiek niet alleen meegewerkt door fiscale wetten, bancaire regelgeving en omvangrijke subsidiëring (BSL- en ISV-subsidies), en sloop van betaalbare woningen als het zo uitkwam, De gemeenten - vooral enkele Haaglandse - hebben er hun budgetten zodanig afhankelijk van gemaakt dat bij de minste vertraging in de bouwproductie de verliezen meteen in de miljoenen lopen. Deze gemeenten, Den Haag en Delft voorop, zijn daarmee zowel slachtoffer als aanstichter van de kredietcrisis. Zij zijn mede aanjager geweest van aan de ene kant de landschappelijke verrommeling, nergens meer manifest dan opnieuw in het Haaglandse gebied, en aanjager van de schuldexplosie bij de huishoudens, die in 15 jaar tijd (ruwweg de Vinex-periode plus enkele jaren erna) de relatieve omvang van de hypotheekschulden met het drievoudige hebben zien oplopen. Er is nu geen land ter wereld met een zo grote hypotheekschuld als Nederland. Toen de kredietzeepbel in september 2008 plofte, ontstond voor de gelovigen in het neoliberale marktdenken nieuwe werkelijkheid.

Wij zien de structuurvisie Delft 2030 vooral ook tegen dit decor.

Blijkens dit PlanMER is de gemeente Delft zich niet bewust van de intussen geplofte zeepbel. Het terugvallen op oude reflexen en het wegstrepen van de nieuwe werkelijkheid maken dit PlanMER tot een oppervlakkig stuk, dat vooral lijkt ontsproten te zijn aan het toepassen van het copy-paste van een tekstverwerkingsprogramma.

Er sprerkt al evenmin besef uit van het feit dat de randstad op het punt van bijvoorbeeld bevolkingsdichtheid, milieukwaliteit en openbaar vervoer bijzonder ongunstig scoort t.o.v. andere metropolitane gebieden. Het "meer doen met onze vierkante meters", wat het motto lijkt te zijn van het Delfts gemeentebestuur, maakt het allemaal voor het ongelukkig tussen Den Haag en Rotterdam ingeklemde Delft alleen nog maar erger.

Links: Sciamachybeeld van de luchtkwaliteit van Europa. Rechts: bevolkingsdichtheid metropolitane gebieden in Europa.

Sittard	1141
Venlo	1373
Waalboss	1388
Vlisburg	1389
SRE	1403
Twente	1455
Groningen Assen	1480
Leeuwarden	1524
Stedendriehoek	1531
Breda Tilburg	1601
ZwolleKampen	1607
Kan	1645
Alkmaar	1671
Amersfoort	1683
Heerlen	1711
Hilversum	1750
Drechtsteden	1779
Maastricht	1848
BRU	1943
Haarlem	1945
SRR	1962
Holland Rijnland	2184
Stadsregio Amsterdam	2297
Haaglanden	2930
gemiddeld	1718

Woningdichtheid in Haaglanden 1996 (en nog steeds) veel groter dan in andere randstaddelen. Bron: Meer bouwen in de stad, kan dat? St. Natuur en Milieu, 2009.

In het algemeen staat sterke bevolkingsgroei diametraal tegenover duurzaamheid, zeker als de stad een dichtheidsoptimum is gepasseerd. De cijfers in dit intermezzo wijzen daarop. Ook de structuurvisie maakt niet aannemelijk dat nog verdere stedelijke verdichting een duurzamere stad en een beter stadsmilieu tot gevolg kan hebben. Hiermee vervalt de grondslag van de structuurvisie.

Door geen alternatieven, bijvoorbeeld voor stationaire of voor licht dalende bevolking te beschouwen, belemmert men de burgers de mogelijkheid een gefundeerde keuze te maken. In BIJLAGE 1 schetsen wij in historisch perspectief hoe de preoccupatie van bestuurlijk Delft met het inwoneraantal zich heeft ontwikkeld en wat de achtergronden zijn, en dat de verborgen agenda eerder richting 120.000 dan 100.000 inwoners gaat.

Ten onrechte wordt de “bouwopgave” (het zal wel geen toeval zijn dat men een woord kiest die onvermijdelijkheid wil aanduiden) in de Woonvisie 2008-2020 zonder nadere onderbouwing als een “laag scenario” afgedaan. De groei van woningen en bevolking in die woonvisie was immers al gebaseerd op een pijnlijke cirkelredenering. Onder het kopje “bevolkingsprognose” staat daar:

“In de nabije toekomst neemt de Delftse bevolking toe. Dit door de afnemende woningproductie in de regio (afronden VINEX) en het tegelijkertijd forse Delftse bouwprogramma. Daar waar Delft afgelopen 10 jaar gemiddeld 190 woningen per jaar

realiseerde, ligt dit op 550 reguliere woningen per jaar tot 2020. In de periode tussen 2010 en 2015 zal het totale bevolkingsaantal de 100.000 passeren. Uiteraard gebeurt dit alleen als het beoogde bouwprogramma ook werkelijk wordt gerealiseerd.”

Op p. 22 van de woonvisie wordt deze academische methode nog eens dunnetjes over gedaan:

“Tot 2020 komt een aantal ontwikkelingen op ons af. In Delft staan veel bouwplannen op stapel en de bevolking zal dan ook gaan groeien.”

Ziedaar het niveau van de Delftse beleidsvorming.

De economische kant van de Delftse duurzaamheid

De economische kant van van de milieueffecten en van de duurzaamheid blijft in structuurvisie en planmer volkomen onbelicht. Wij zien diverse belangrijke aspecten:

- Duurzame ontwikkeling van de stad en van vastgoed is fundamenteel strijdig met de economie van hoge schulden van burgers en overheden. Banken, ontwikkelaars en de politiek hebben in Nederland een vastgoedzeepbel geblazen die zijn gelijke in de wereld niet kent. Die schuldenmakerij is de motor geweest van zowel de landschappelijke verrommeling als de golf van stedelijke verdichting die in de structuurvisie Randstad 2040, Regionaal Structuurplan Haaglanden en nu ook de structuurvisie Delft 2030 worden voorzien. Ook gemeenten hebben bij de ontwikkeling naar de schuldcultuur van burgers een grote rol gespeeld, sterker nog, in het bijzonder Delft en Den Haag maken zich om redenen van gemeentelijke financiën sterk om die zeepbel weer terug te toveren.
- Voorts zorgt de voortschrijdende verdichting voor oplopende kosten en ook dat zal de betaalbaarheid van woningen voor Delftse inwoners ongunstig beïnvloeden. In de Houtskoolschets (p. 42), de voorstudie van de structuurvisie, stond dan ook terecht: “De voortschrijdende verdichting drijft de ontwikkelkosten verder op en kan gevolgen hebben voor de woonkwaliteit en de toegankelijkheid voor starters. Er komt een punt waarbij de maatschappelijke kosten van reconstructie en nieuwbouw in verdichting niet meer opwegen tegen die van verstening van de open ruimte.” Er werd zelfs melding gemaakt (p.43) van de tegenstelling economische groei en mobiliteit die immers ook als bedreiging voor de kwaliteit van de leefomgeving kunnen werken, terwijl “te kleine en dure woningen, slechte bereikbaarheid en weinig groen in en om de steden hebben een negatieve invloed op het vestigingsklimaat.” (p. 44). En over bedrijventerreinen en kantorenlocaties wordt zelfs opgemerkt: “Nu al nadenken over locaties en inrichtingsvarianten die bij een teruglopende ruimtevraag zonder veel maatschappelijke kosten een andere functie kunnen krijgen.” Deze nuances zijn in een jaar tijd volkomen uit de gemeentelijke gedachtenwereld verdwenen en ondergegaan in een neoliberal vooruitgangsgeloof.
- het eenzijdig inzetten op de kenniseconomie en de overdreven schattingen van de groei van de TUDelft is ook al niet zonder risico. De Rijksbijdrage per student is tussen 1995 en 2007 gedaald van 16.250 Euro naar 14.000 Euro. Dat vertaalt zich rechtstreeks naar tekorten in lokale economie.
- Verder loopt de TUDelft nu op tegen de grenzen, niet van ruimte, maar van onderwijskwaliteit. De groei naar meer dan 20.000 studenten zal dus zeker niet duurzaam kunnen plaatsvinden. Bij de universiteit realiseert men zich dit intussen en beraadt men zich op beperking van de instroom.
- Voor de zuidvleugel van de Randstad is inzetten op verdichting in economisch opzicht geen kansrijke strategie. In de periode waarbij m.n. Haaglanden de grootste bijdrage aan het Vinex-programma leverde, het wegzakte in de economische statistieken. Ook nu weer valt de stadsregio als een baksteen: nr. 39 van de 40 in de Rabo-top 40 van 2008.

Discutabele milieubeoordelingen

Het PlanMER verzuimt te signaleren dat analyse van de formidabele omvang van de inkomende en uitgaande pendel en oplossing van problemen (CO₂, luchtkwaliteit,

geluidsoverlast, te weinig ruimte voor natuur en spelen) ten onrechte geen plaats in de structuurvisie heeft gekregen.

We besluiten met een reeks citaten uit het concept PlanMER, gevolgd door commentaar.

PlanMER. Voor wat betreft infrastructuur, werklocaties en voorzieningen worden geen grote nieuwe ingrepen en uitbreidingen voorzien.

Dit lijkt ons moeilijk vol te houden. Kennelijk wordt een groot deel van de bouwwoede die deze stad nog zou kunnen gaan teisteren tot de "autonome" ontwikkelingen gerekend. Op p. 13 wordt dit ook toegegeven waar bijv. een lage verkeersbelasting wordt verwacht bij een lage opgave. Omgekeerd is een hoge opgave goed voor een hoge verkeersbelasting. Het is onwaarschijnlijk dat de beoogde intensivering verder geen nieuwe ingrepen in infrastructuur, werklocaties en voorzieningen nodig maakt.

PlanMER. De hoogdynamische opgaven kunnen een bedreiging vormen voor de realisering en versterking van de ecologische structuur van Delft.

Zij vormen dat ook. De hoogdynamische opgaven halen dus het Ecologieplan 2004-2015 onderuit en zijn daarmee voor ons onacceptabel.

Door intensivering van het grondgebruik langs de boulevards kunnen elders in de wijk gestapelde woningen worden omgevormd naar gezinsvriendelijke, grondgebonden milieus.

Niet-gestapelde woningen worden dus als gezinsvriendelijk beschouwd. Gestapelde woningen zijn dat dus kennelijk niet of minder. Onduidelijk is welke conclusies hieruit worden getrokken.

PlanMER p. 37. Bij een hogere opgave worden daarentegen meer (grootschalige) locaties ontwikkeld waardoor er meer waterdoelstellingen gerealiseerd zouden kunnen worden.

Het wordt hier voorgesteld alsof een hogere dichtheid met nieuwe technische voorzieningen het beheer van waterkwaliteit en waterkwantiteit voordelig beïnvloedt. Het *hoeft* elkaar niet uit te sluiten, maar is in de praktijk zelden het geval. De bouwkosten lopen er in ieder geval fors door op, en niet zelden wordt het dan de sluitpost.

Beheer van oevers en waterpartij speelt een grote rol bij het bereiken en vasthouden van de waterkwaliteit. Om dit beheer in Delft van de vereiste kwaliteit te laten zijn, is in de gemeentelijke organisatie een cultuuromslag nodig.

PlanMER p. 39.

Totale opgave Structuurvisie 2030

In algemene zin kan worden geconcludeerd dat de laagdynamische opgaven bij de drie perspectieven kansen bieden voor realisering en versterking van de ecologische structuur van Delft en dat de hoogdynamische opgaven een bedreiging kunnen vormen hiervoor.

Alternatieven en varianten

Bij beide alternatieven vindt de woningbouw vooral plaats in de boomstructuur en het secundaire netwerk van de ecologische structuur. Beide alternatieven worden negatief beoordeeld voor alle drie de criteria, waarbij het alternatief Boulevards & Spreiding nog wat negatiever scoort. Hoe meer woningen gebouwd worden in het gebied, hoe groter het negatieve effect. De hoge variant wordt negatiever beoordeeld dan de middenvariant en de middenvariant weer negatiever dan de lage variant.

Deze MER-beoordeling zou voor het gemeentebestuur voldoende moeten zijn om de concept-structuurvisie in te trekken.

PlanMER p. 41. Door de opgave die is gericht op transformatie en herstructurering zal sprake zijn van vervanging van bestaande bebouwing door energiezuiniger nieuwbouw.

Transformatie en herstructurering wordt kennelijk vooral opgevat als een nieuwbouwoopgave. Dat is milieukundig gezien een misvatting. Hergebruik van gebouwen, voorkoming van kapitaalvernietiging en grote afvalstromen, en van het enorme (grondstoffen)transport dat met nieuwbouw gepaard gaat, behoort het alternatief nieuwbouw naar de laatste plaats te duwen.

PlanMER p. 48. Bij de missie van de Structuurvisie ligt de focus niet zozeer bij het faciliteren van nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen, maar is gericht op de versterking van de ruimtelijke kwaliteiten van Delft.

Deze "focus" in de structuurvisie is ons geheel ontgaan. In het PlanMER wordt ook geen poging gedaan het met kwantitatieve gegevens te onderstrepen, zoals bijvoorbeeld de relatieve omvang nu en in de toekomst van de openbare ruimte, of de omvang van het openbare groen en de speelterreinen?

PlanMER p. 63. Daarnaast is de daadwerkelijke toepasbaarheid van maatregelen sterk afhankelijk van bijvoorbeeld stedenbouwkundige, landschappelijke en verkeerskundige randvoorwaarden. Een dergelijke afweging van maatregelen is maatwerk, en komt bij de bestemmingsplanprocedure aan bod (feitelijke toetsing aan de grenswaarden uit de Wet geluidhinder)

Is het PlanMER hiermee een slag in de (vervuilde) lucht?

PlanMER p. 87. De kwaliteit van het water in de stad wordt grotendeels bepaald door de kwaliteit van het boezemwater en deze is niet optimaal.

Als hiermee gesuggereerd wordt dat de waterkwaliteit niet door Delft en zijn burgers beïnvloed kan worden is het onjuist. Het is bovendien strijdig met de pretentie van p. 37 dat bij meer (grootschalige) locaties er meer waterdoelstellingen gerealiseerd zouden kunnen worden.

PlanMER p. 107. Het hoogdynamisch stadsperspectief zal nadelig uitpakken voor de kerngebieden en groene routes in de stad aangezien de te creëren boulevards op dezelfde plaatsen lopen als de EHD.

Het hoogdynamisch perspectief sluit dus een stad met een aangenaam leefklimaat en een biodiverse natuur uit,

PlanMER p. 122. De woningbouwopgave bij beide alternatieven leidt tot een groei van het totaal aantal woningen. Dit zal leiden tot een hoger energiegebruik, wat als een negatief effect wordt gezien. De alternatieven zijn op dit punt niet onderscheidend.

Een nulalternatief of een Meest Milieuvriendelijk Alternatief zou dat wel zijn.

Wij zijn bijzonder benieuwd naar de verdere stappen die u neemt om tot een inspirerende structuurvisie te komen. Er is nog een lange weg te gaan.

Met vriendelijke groeten,

L.C. van Doorn

BIJLAGE 1: de gemeentelijke preoccupatie met bevolkingsgroei

“Het woningtekort kwam afgelopen jaren tot uiting in het negatieve en selectieve migratiesaldo waarbij veel mensen naar een woning in de VINEX vertrokken.” Zo stond het in de woonvisie. Inderdaad ontstond midden jaren '90 de vrees dat de nabuurgemeenten met VINEX-lokaties bewoners uit Delft zouden aantrekken. Die vrees was aanvankelijk mild en lakoniek - men liet zelfs toe dat de stadsgewestelijke woonkrant de stadsbewoners maandelijkelijk oproep om toch vooral naar een VINEX-wijk te vertrekken -, maar toen vanaf 1998 het financieel management van Delft op geheel andere leest geschoeid werd, toen werd er toch anders tegen aangekeken. Men zag wat heel misschien een dreiging was, als een kans om Delft “op de kaart te zetten”. Daarbij was de Haagse verovering (grenswijziging) van stukken van Pijnacker, Nootdorp, Leidschendam en Voorburg een inspirerend voorbeeld, waar men graag bij wilde aanhaken. Delft had al zeker 10 jaar geen grote nieuwe stadswijk “gekregen”, en met een dergelijke frustratie is het leven van een bestuurder met een dienst stadsontwikkeling waar de ingenieurs de vergunningen voor de bouw van dakkapellen zitten af te handelen, ietwat onbevredigend. Zelfs de schaar voor het knippen van lintjes dreigde al te gaan roesten, terwijl de champagneglazen voor het klinken met de projectontwikkelaars ook al een laagje stof kregen. Er werd een vastgoed-adviesbureau ingeschakeld om eens netjes op te schrijven hoe zeer Delft wel niet tekort werd gedaan.

Het Kolpron-rapport

In het rapport “Consequenties van de ruimtenood in Delft”, dat Kolpron op 14 september 1998 in opdracht van de gemeente Delft uitbracht, is de hoofdlijn enerzijds dat het spookbeeld “ruimtenood” wordt benoemd maar niet wordt onderbouwd, en anderzijds dat op grond van deze denkbeeldige nood het gemis aan inkomsten voor de gemeente Delft wordt geschilderd. Om dat laatste is het vanzelfsprekend te doen.

Kolpron schetst allereerst op financieel gebied de problemen die het niet-uitbreiden buiten de bebouwde kom met zich brengt. Zij wijst - op zichzelf terecht - op de hogere kosten die stedelijke herstructurering met zich brengt (waarvoor het Rijk in die tijd de vleespotten van de ISV in het leven riep), maar ook op de dreiging van het uitwijken van inwoners naar andere gemeenten. Het Delftse inwonertal zou daardoor dalen naar 89000 rond 2003 (-6%).

Door die bevolkingsdaling zullen de hogere inkomens de stad verlaten en de minder kansrijke bevolkingsgroepen blijven (een logica die op zijn zachtst gezegd niet evident is overigens, red.). Bovendien blijft het aantal arbeidsplaatsen in Delft achter bij de werkzame bevolking, waardoor het woon-werkverkeer toeneemt en is met ingang van dat jaar de uitgaande pendel groter dan de inkomende. (De conclusie dat Delft te veel inwoners heeft voor zijn werkgelegenheid wordt vanzelfsprekend niet getrokken).

Delft maakt zich daarom sterk voor grenscorrecties. Den Haag had immers zijn oog laten vallen op Wateringseveld, Ypenburg (Nootdorp), de Bras (Pijnacker) en brokken van Voorburg en Leidschendam, en de Delftse bestuurders wilden ook wel wat van de rondvliegende spaanders opvangen. Want daar ging het uiteindelijk óók allemaal om: “de beperkte bouw mogelijkheden beknotten de verdienmogelijkheden van de gemeente.”

“Een stationaire ontwikkeling van Delft is strijdig met de beleidsdoelstelling van een autonome, krachtige en zelfvoorzienende lokale overheid.” is de conclusie. Op voorhand wordt daarmee de samenwerking en afstemming met buurgemeenten uitgesloten - ook een constante in het Delftse.

Nog een “voorspelling” die we u niet willen onthouden: “indien het maximale binnenstedelijke programma van 5000 woningen gerealiseerd zal worden, dan zal in 2025 het inwonertal weer op het huidige aantal van 94500 inwoners komen.”

En: “Deze grens (100.000 inwoners, red.) is van groot belang voor allerlei uitkeringen en rijksbijdragen ...”; dat wordt door wethouder Torenstra in 2000 nog eens bevestigd als hij opmerkt dat hij verwacht aanzienlijk meer geld te kunnen binnenslepen als hij rechtsstreeks

met het Rijk kan onderhandelen en niet dat omslachtige gedoe met de provincie hoeft te hebben.

Een overweging is voorts: "Bovendien is door een verminderde ruimtelijke activiteit het moeilijker om werkzaamheden van ambtenaren te boeken op grondexploitaties." M.a.w., als de gemeente maar genoeg vastgoedtransacties heeft, dan kan men meer ambtenaren ten laste van de exploitatie brengen.

De zo goed als vaststaande bevolkingsdaling die de deskundigen van Kolpron voorzien (of wellicht netjes hebben genoteerd uit de mond van de Delftse bestuurders) heeft zich nimmer voorgedaan. Ter illustratie enkele gemeentelijke perberichten uit de jaren 1999 tot 2003:

1999: Delftenaren verlaten de stad. Maar in het persbericht staat: "ondanks het feit dat veel Delftenaren de stad hebben verlaten, is de bevolking toegenomen met 521 personen. De stad telde 1-1-1999 95276 inwoners. Naar verwachting zal de bevolking nog blijven toenemen tot 2002, tot een getal van 96775. Daarna zet de daling in tot 96050 in 2005."

5-11-2001 Bevolking van Delft neemt langzaam af. Voor het eerst in 20 jaar daalt de Delftse bevolking, naar 96.225 inwoners. In 2000 groeide de bevolking nog met 340 personen naar 96.441 inwoners. Volgens de gemeente zal de bevolking nog tot 2004 groeien en tot 2010 afnemen, vooral de 30- tot 40-jarigen. De krimp wordt veroorzaakt door een grote uitstroom naar nieuwbouwlocaties in omliggende gemeenten. Het aantal woonruimten is 49270."

1-12-2002 Bevolking Delft groeit nog: 520 inwoners meer dan een jaar eerder. Dit is opmerkelijk omdat de woningvoorraad afnam.

Wat men ook van deze bevolkingsontwikkeling kan vinden: het aantal inwoners is tamelijk constant.

Maar als in 1999 de carroussel op gang komt om mee te spelen in de grenscorrecties en herindelingen die door de regering worden gefaciliteerd, dan doet Delft er nog een schepje bovenop. Het vasthouden van die ongeveer 95000 inwoners is dan natuurlijk niet ambitieus genoeg. De gemeenten Delft en Zoetermeer schrijven op 18 juni 1999 een brief aan de minister van Binnenlandse Zaken over de "oplossing problematiek Haagse regio". Daarin wordt aangegeven dat tijdig en adequaat de sociaal-economische neergang van Delft kan worden omgebogen als ... de groei van Delft naar 118.176 inwoners in 2020 mogelijk wordt gemaakt, o.a. door de wens van de toevoeging van 13000 woningen mogelijk te maken.

Sedertdien is het maximaal gebruikmaken van nieuwe (rijks-)subsidie- en stimuleringsregelingen de spil van het financieel management van de gemeente Delft.

Milieubeleid en ruimtelijke ordening worden er ondergeschikt aan gemaakt. Tekenen is ook een passage in de kadernota (mei 2009), waarin betoond wordt opgemerkt: "In 2010 begint een nieuwe periode Stedelijke Vernieuwing (ISV-3). Naar verwachting is Delft daarbij weer op de provincie aangewezen via een in 2009 nieuw op te stellen Stedelijk Ontwikkelingsprogramma." Op de provincie aangewezen te moeten zijn, het is wel vreselijk. Eén van de drie redenen voor het opstellen van de structuurvisie tenslotte was: "gebruik maken van de mogelijkheden die de Wro (grondexploitatie) biedt."